

MUNI

PBM120:

Úvodní informace o předmětu

Vymezení nestátního neziskového sektoru

Historie neziskového sektoru v ČR

Obsah přednášky

- různé pohledy na neziskový sektor
- ekonomické pojetí - národní hospodářství a nestátní neziskové organizace (NNO)
- ekonomické přístupy k vymezení nestátního neziskového sektoru (NNS)
  - Teorie tržních a vládních selhání
  - Teorie informační asymetrie
  - Teorie státu blahobytu
  - Teorie vzájemné závislosti
  - Teorie společenských zdrojů
- Heterogenita v rámci sektoru
- Česká realita?

Různé pohledy na NNS

- Vždy odrazem disciplíny, z jejíž perspektivy se na NNS nahlíží:
- Politologický pohled:
  - realizace práva občanů na svobodné sdružování
  - prostředek obrany a podpory demokracie
  - možnost participace na moci a řízení státu
- Sociologický pohled:
  - prostor pro seberealizaci jedince
  - faktor společenských novot
  - společenský rozměr – organizace nahrazují „rodové vazby“
- Ekonomický pohled:
  - efektivnost, trh, vstupy a výstupy
  - náprava nedostatků

A teď už jen z ekonomického soudku...

- Národní hospodářství

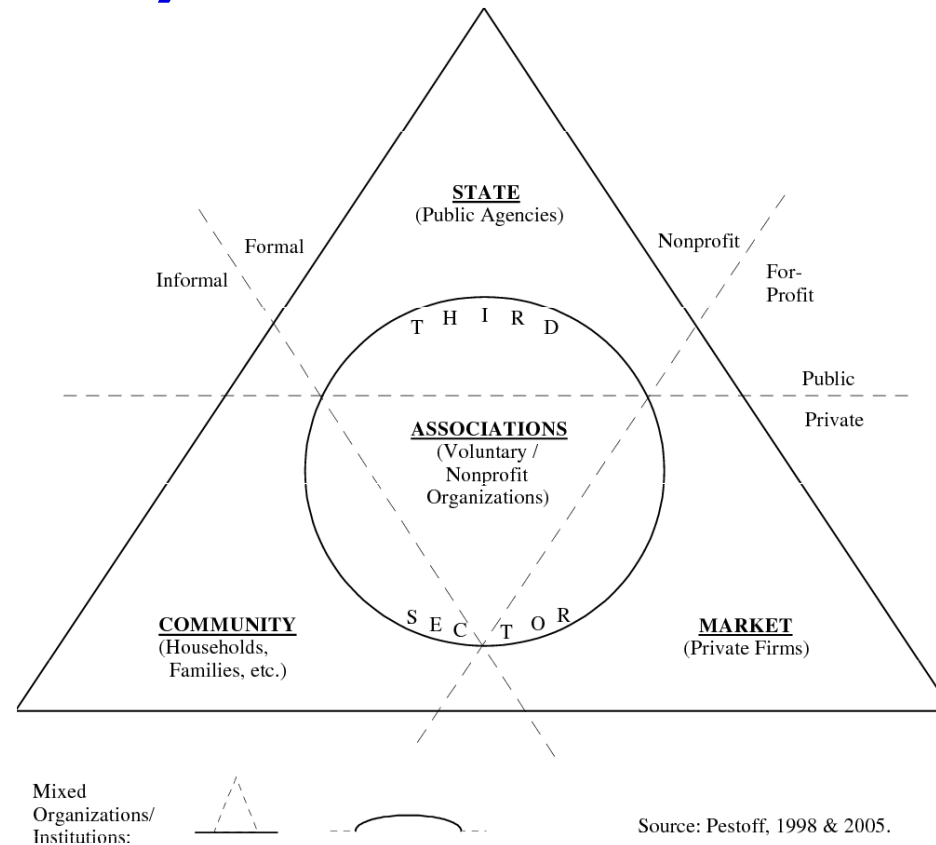
- co to je a z čeho se skládá?

- Pestoffův trojúhelník

- nástroj pro snadné vymezení NNS
  - kritéria financování, vlastnictví, formalizace
  - vymezuje: veřejný sektor, soukromý sektor (trh), domácnosti a NNS
  - smíšené (soukromá střední škola) a hraniční (penzijní fond) organizace

=> NNS: ta část národního hospodářství, jejíž cílovou funkcí není zisk... ale přímý užitek

Ekonomické pojetí (Pestoffův trojúhelník)

Pestoff, V.A.: Reforming social services in central and eastern Europe an eleven nation overview, Gryf, Poland, Cracow, 1995

Reprezentace sektorů v ČR

- veřejné organizace:
  - kraje, obce, příspěvkové organizace, státní podniky
- nestátní ziskové organizace:
  - obchodní společnosti (s.r.o., a.s.), živnostníci
- NNS:
  - spolky, obecně prospěšné společnosti, nadace, nadační fondy, ústavy, církevní organizace (CNS a CPO)
  - NNO dle charakteru globálního poslání:
    - organizace vzájemně prospěšné (členské potřeby)
    - organizace veřejně prospěšné (služby pro veřejnost)

Charakteristické znaky NNO

- Strukturálně-operacionální definice (Salomon & Anheier, 2011)
  - organizovanost (organized),
  - soukromé vlastnictví (private),
  - nerozdělování vytvořeného zisku mezi „vlastníky“ (non-profit),
  - samosprávné řízení a nezávislost (self-governing),
  - dobrovolné zapojení (voluntary).

Ekonomické přístupy k NNO

- jednofaktorové teorie
  - Teorie tržních a vládních selhání
  - Teorie informační asymetrie
  - Teorie státu blahobytu
  - Teorie vzájemné závislosti
- vícefaktorová teorie
  - Teorie společenských zdrojů
- ostatní... (raději si nemotat hlavu...)

Teorie vládních a tržních selhání

- z originálu: Government / Market Failure Theory (Weisbrod, 1977)
- existují „veřejné statky“, které nemůže poskytovat trh
  - => veřejné statky poskytuje stát
  - => stát nedokáže uspokojit veškeré potřeby (volič medián)
  - => státem neuspokojené potřeby uspokojí NNS
- co může být důvodem „selhání“ trhu? (makro-mikro-mimo)
- napadá Vás nějaký příklad „veřejných statků“?

Teorie informační asymetrie

- z originálu: Trust Theory (Hansmann, 1980)
- spotřebitelé nemají dostatek kvalitních informací pro rozhodnutí, naráží na možný problém asymetrických informací
  - => nevěří tržním subjektům
  - => důvěryhodným subjektem jsou NNO
- co mohou být důvody informační asymetrie?
- jak lze posílit důvěru? (kontrola, záruka...)
- proč jsou NNO důvěryhodným subjektem?

Teorie státu blahobytu

- z originálu: Welfare State Theory (Quadango, 1987)
- NNS jsou schopnými inovátory
  - => NNS najde problém rychleji jak stát a začne reagovat
  - => stát následně přebírá udržení celé služby
  - => NNS hledá nové problémy
- odpovídá české situaci?

Teorie vzájemné závislosti

- z originálu: Interdependence Theory (Salamon, 1987)
- stát a NNS se navzájem potřebují
  - => ani NNS nejsou dokonalé, doléhá na ně tzv. „voluntary failure“
- důvody selhávání NNS?
  - filantropická nedostatečnost (nedostatek zdrojů, černé pasažerství...)
  - filantropický paternalismus („nabídka určuje poptávku“)
  - filantropický amaterismus (nedostatečná kvalifikace a odbornost)
  - filantropický partikularismus (neschopnost pokrýt všechny potřeby)
- napadají Vás nějaké příklady selhání?

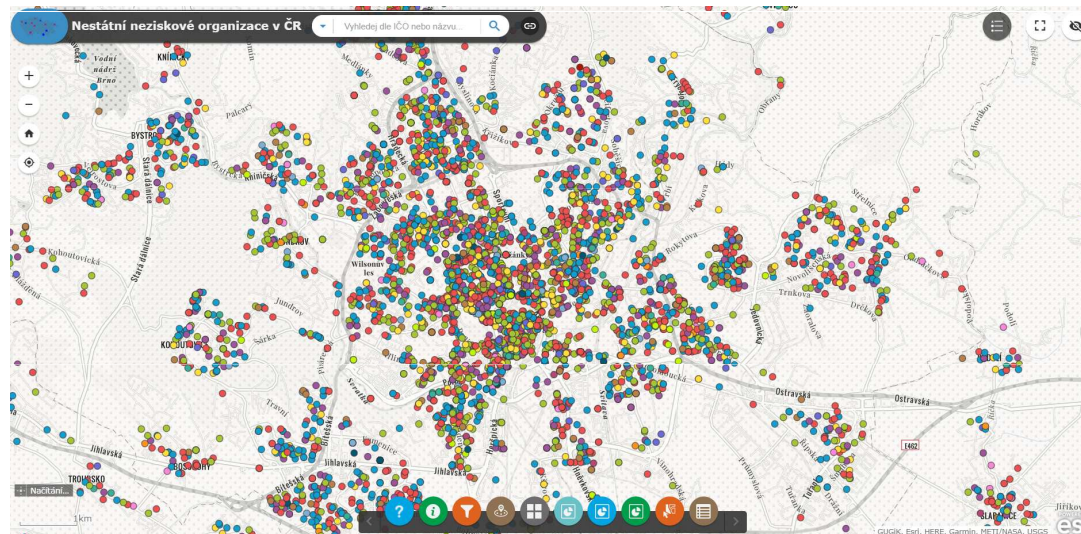
Teorie společenských zdrojů

- z originálu: Social Origins Theory (Salamon & Anheier, 1998)
- nevysvětluje důležitost NNS, nastiňuje podoby na základě hledisek:
  - úroveň vládních výdajů
  - rozsah neziskového sektoru
- rozlišuje tyto modely fungování neziskových režimů:
  - liberální model (nízká podpora, velký sektor)
  - sociálně-demokratický model (vysoká podpora, malý sektor)
  - korporativistický model (vysoká podpora, velký sektor)
  - etatistický model (nízká podpora, malý sektor)

(1: USA, UK, 2: Itálie, Švédsko, 3: Německo, Francie, 4: Japonsko)

Heterogenita v rámci sektoru

- heterogenní prostředí dána:
  - velikostní charakteristiky (objem, struktura aktivit, počet zaměstnanců, objem zdrojů...)
  - právní formy (legislativní úprava fungování, povinnosti s fungováním spjaté...)
  - další?
- funkce: servisní / advokační / zájmová / filantropická
- Česká realita?
  - CZSO – [Satelitní účet neziskových institucí](#)
  - mapaneziskovek.cz

Doporučená literatura

– Základní literatura:

- REKTOŘÍK, Jaroslav. 2010.
- HYÁNEK, Vladimír. *Ekonomika neziskových organizací*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 96 s. ISBN 8021035013.

– Pro náročnější:

- HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita. Ekonomicko-správní fakulta, 2011, 131 s. ISBN 9788021056510.

– Další zdroje:

- Satelitní účet neziskových institucí
- Mapa neziskovek